

PAN
TUWIM

Teatr Powszechny
im. Jana Kochanowskiego
26 – 600 Radom
Plac Jagielloński 15
tel. kasy – (0 48) 36 213 66
e-mail: teatr@radom.net
www.teatr.radom.net

WIRTUALNY R@DOM
SERWIS INFORMACYJNO-REKLAMOWY ZIEMI RADOMSKIEJ
www.wr.com.pl
e-mail: wr@wr.com.pl tel./fax (048) 384 78 60

Dyrektor naczelny i artystyczny
Linas Marijus Zaikauskas

Zastępca dyrektora
Lech Stachurski

Julian Tuwim

PAN TUWIM

scenariusz i reżyseria

Alicja Choińska

scenografia

Barbara Josepyszyn

opracowanie muzyczne
i przygotowanie wokalne

Jadwiga Stępkowska

udział biorą:

Andrzej Bieniasz

Iwona Pieniązek

fortepian

Jadwiga Stępkowska

inspicjent, sufler

Danuta Fulde

premiera

28 kwietnia 2001 r.

Scena Kameralna

Kalendarium życia i twórczości Juliana Tuwima

1894

13 IX w rodzinie Izydora Tuwima w Łodzi przy ulicy Widzewskiej 44 (obecnie Kilińskiego 46) rodzi się syn Julian. Jest to rodzina średnio zamożna, mieszczańska, pochodzenia żydowskiego. Zasymilowana – głęboko wrosnięta w kulturę polską. Matka – Adela z Krukowskich Tuwimowa jest córką znanego łódzkiego drukarza – Leona Krukowskiego, właściciela zakładu litograficznego. Ojciec jest urzędnikiem w jednym z większych ówczesnych banków łódzkich. Jego zainteresowania lingwistyczne i muzyczne wywierają pewien wpływ na młodego Tuwima, ale znacznie istotniejszy jest – zdaniem autora *Kwiatów polskich* – wpływ matki. „To ona nauczyła mnie poezji” – pisze o matce Tuwim – „kiedy jeszcze nie umiałem czytać, czytała mi najpiękniejsze wiersze polskie. To, że stałem się poetą, jej przede wszystkim zawdzięczam”.

1904

Rozpoczyna naukę w rosyjskim Państwowym Gimnazjum Realnym im. Romanowych w Łodzi. Od klasy wstępnej do szóstej uczy się bardzo źle, repetuje ostatnią klasę. Potem uczy się bardzo dobrze. Interesuje się chemią, naukami przyrodniczymi, astronomią i mechaniką. Studiuje magię i zbiera zioła lekarskie. Dużo czyta, zarówno z literatury polskiej, jak i obcej.

1905

V – VI jest świadkiem zajść rewolucyjnych w Łodzi, które uzna w przyszłości za najważniejsze wydarzenie dzieciństwa.

Prawdopodobnie pod koniec roku przenosi się wraz z rodzicami i siostrą Ireną na jakiś czas do Wrocławia. Powodem są nasilające się w Łodzi w okresie 1905 – 1908 antysemityczne pogromy. Atmosferę napięcia i psychozę strachu będzie potem wspominał w autobiograficznych artykułach, świadectwem tych wydarzeń są również młodzieńcze utwory.

1905 lub 1906

Odbywa pierwszą samodzielną podróż koleją z Łodzi do Sieradza. W obawie przed klasówką z arytmetyki ucieka z domu i zatrzymuje się w Sieradzu u ciotki. Zamierza uciec do Ameryki, ale nazajutrz jeden z ośmiu synów wujostwa odwozi go z powrotem do Łodzi.

1907

Pierwsze wakacje w Inowłodzu, miejscowości letniskowej nad Pilicą, gdzie Tuwim będzie spędzał miesiące letnie do 1914r. Budzą się w nim pierwsze zainteresowania folklorystyczne, zbiera teksty ludowych piosenek, jeździ konno, tańczy na chłopskich weselach, „szaleje na Pilicy” i nawiązuje wiele bliskich kontaktów z miejscową ludnością. Inowłódz stanie się w przy-

szłości źródłem inspiracji wielu poetyckich utworów, a we wspomnieniach nabierze cech idyllicznej słowiańskiej Arkadii.

1909

Zainteresowania Tuwima krystalizują się stopniowo wokół zagadnień lingwistycznych, translatorskich i leksykograficznych. Rozwija się w nim jednocześnie pasja bibliofila i kolekcjonera kuriozalistyki, są to zamiłowania zbierackie oscylujące wokół różnego rodzaju tematów „niskich” i peryferyjnych zjawisk kultury, takich jak magia, demonologia, literatura marginesu społecznego itp.

Zajmuje się problematyką języka międzynarodowego esperanto. Studiuje literaturę esperancką i zabiera się do przekładów. Pierwsze próby to nowele Prusa i poezje Ujejskiego.

1911

Zafascynowany twórczością Leopolda Staffa próbuje także sam pisać. W latach 1911 – 1917 powstaje obszerny cykl młodzieńczych utworów (większość z nich nie ukazało się z jego życia).

Debiutuje – na dwa lata przed właściwym debiutem poetyckim – jako tłumacz poezji Staffa na esperanto.

1912

Poznaje przyszłą żonę – Stefanię Marchew, z którą znajomość przeradza się natychmiast w wielkie uczucie. Znajdzie ono liczne refleksje w poezji Tuwima, zwłaszcza w młodzieńczych lirykach zebranych w tomie *Siądma jesień* (1920).

1913

6 stycznia debiutuje wierszem *Prośba*, ogłoszonym w numerze 6 „Kurierza Warszawskiego” pod kryptonimem St. M. (są to pierwsze litery imienia i nazwiska przyszłej żony poety).

1914

Zdaje maturę w Gimnazjum Rządowym w Łodzi. Włącza się w życie kulturalne Łodzi, ogłasza pierwsze wiersze i opowiadania pod pseudonimem Roch Pekriński.

1915

Debiutuje w roli „technika” literackiego, występując jako autor tekstów kabaretowych na zaimprovizowanej scenie w Parku Staszica w Łodzi. Nawiązuje stałą współpracę z łódzkim kabaretem Bi – Ba – Bo. Dorywczo współpracuje również z teatrykiem Urania i z kabaretem Nowości, w którym wystawia rewię pt.: *Mr Pipkins z Chicago w redakcji łódzkiego „Herolda”* (pod pseudonimem Roch Pekriński).

8 IX debiutuje jako tłumacz tekstów dramatycznych – przekładem rosyjskiego dramatu D. Merezkowskiego *Car Paweł I*, wystawionego w Teatrze Wielkim w Łodzi.

1916

Zapisuje się na studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Rozpoczyna współpracę z kabaretem Miraz.

1917

Przenosi się z Wydziału Prawa na Wydział Filozoficzny, gdzie studiuje polonistykę pod kierunkiem profesorów: Antoniego Kryńskiego, Juliusza Kleinera, Józefa Kallenbacha, Stanisława Szobera. Nawiązuje współpracę z kabaretem Czarny Kot, z którym współpracuje do 1919r.

1918.

2 III ogłasza wiersz *Wiosna* w „Pro Arte et Studio”. Utwór wywołuje burzliwą polemikę w całej niemal prasie warszawskiej.

Po 17 IV ukazuje się *Czyhanie na Boga* – debiut książkowy Tuwima. Recenzje są w większości entuzjastyczne.

Jesienią organizuje wspólnie z Janem Brzechwą kabaret studencki *Gaudeamus*, który daje kilka przedstawień w gmachu rektorskim Uniwersytetu.

29 XI bierze udział w inauguracji kawiarni poetów Pod Picadorem. Należy do „komitetu wykonawczego” Picadora, uczestniczy we wszystkich akcjach i wystąpieniach w kawiarni i poza kawiarnią.

21 XII wraz z Lechoniem, Iwaszkiewiczem, Słonimskim, Grydzewskim, Witkowskim i Świdwińskim bierze udział w głośnej manifestacji na premierze *Pani Chorążyny* S. Krzywoszewskiego w Teatrze Polskim. Chodziło o protest przeciwko obniżaniu poziomu literackiego w czołowym teatrze Warszawy.

1919

Nawiązuje współpracę z „czasopismem młodzieży literackiej” „Pro Arte” i wchodzi w skład jego zespołu. Jest jednym z założycieli kabaretu *Qui pro Quo*, z którym współpracuje do 1931r.

30 IV w Łodzi poślubia Stefanię Marchwównę, córkę Jakuba i Gustawy z Dońskich.

6 XII bierze udział w inauguracyjnym wieczorze poetów grupy Skamandra w sali Towarzystwa Higienicznego w Warszawie. Wieczór jest publiczną manifestacją nowej formy działalności pikadorczyków.

XII wchodzi w skład redakcji miesięcznika poetyckiego „Skamander”, ukazującego się od I 1920r.

Pod koniec roku ukazuje się *Sokrates tańczący* – drugi z kolei tom wierszy lirycznych.

1920

25 II bierze udział w zbiorowej manifestacji skamandrytów na premierze sztuki T. Rittnera *W małym domku* w teatrze Reduta. Manifestacja ma na celu podkreślenie trwałych wartości dramatu Rittnera i Reduty.

I IV ukazuje się pierwszy primaaprilisowy numer „Kuniera Polskiego” z cyklu pure-nonsensowych dodatków, napisanych i zredagowanych przez Tuwima wspólnie z A. Słonimskim i J. Lechoniem.

1921

13 II bierze udział wspólnie z K. Wierzyńskim w kolejnym wieczorze skamandrytów, w czasie którego mają miejsce burzliwe zajścia zakończone interwencją policji (z powodu wiersza Tuwima *Giełdziarze*).

III ukazuje się trzeci tom wierszy Tuwima *Siódma jesień*. Tom dedykowany żonie objął wybór wierszy miłosnych z lat 1912-1919.

1922

14 II odbywa się premiera *Pierwszej Szopki Warszawskiej* (Picadora) w sali cukierni tzw. Dużej Ziemiańskiej. Autorami tekstów są Tuwim, Lechoń i Słonimski. Stronę plastyczną opracowują Z. Pronaszko, J. Szczepkowski, W. Drabik. Szopki satyryczne skamandrytów wystawiane są odtąd corocznie (od 1926 do 1931 jako *Szopki Cyrulika Warszawskiego*).

1923

25 IV występuje na wieczorze autorskim zorganizowanym przez Sekcję Literacką Polskiego Klubu Artystycznego w Hotelu Polonia. Słowo wstępne o poezji Tuwima wygłasza Wilam Horzyca.

[IX] ogłasza wiersz *Do generałów*, który wywołuje falę ataków ze strony publicystów prawicowych i proteksty sfer wojskowych.

[X] ukazuje się *Wierszy tom czwarty*.

1924

Nawiązuje współpracę z tygodnikiem „Wiadomości Literackie”. Ukazuje się antologia *Czary i czarty polskie oraz Wypisy czarnoksiężskie* w opracowaniu Tuwima, a także powieść *Diabeł zakochany* J. Cazotte’a w jego tłumaczeniu.

1925

6 XII 1925 – 14 II 1926 redaguje magazyn ilustrowany „To-To”, wydawany wspólnie z M. Grydzewskim i A. Bormanem.

Plakat T. Gronowskiego, Gabinet Plakatów Biblioteki Głównej ASP w Krakowie. Fot. M. Lanowicki.

Wydaje antologię dowcipów *A to pan zna?* oraz dwa zbiorki popularnych szkiców z zakresu demonologii i dziejów zabobonu: *Czarna msza* i *Tysiąc dziwów prawdziwych*.

1926

Nawiązuje współpracę z tygodnikiem satyrycznym „Cyrulik Warszawski” (do IX 1934). Publikuje wiersze satyryczne i humoreski, projektuje rysunki, prowadzi niektóre rubryki.

VI ukazuje się piąty z kolei tom wierszy lirycznych *Słowa we krwi*.

Kontynuuje opracowania demonologiczne. Ogłasza popularny szkic z dziejów zabobonu *Tajemnice amuletów i talizmanów*. Zaczyna interesować się szczurami jako tematem zamierzonej i zapowiedzianej monografii. Uważa je za uniwersalny symbol zła, sądzi, że grają współcześnie taką rolę, jak diabły w epoce średniowiecza. Poświęca im wiersz i pisze dramat *Szczury w domu* (temat „strasznych mieszczan” i ich exodusu, wywołanego jakąś katastrofą). Monografię ani dramatu nie opublikował, natomiast do końca życia zbierał literaturę o szczurach i kompletował w swojej bibliotece obszerny dział „szczurologii”.

1927

11 XI uczestniczy w raucie wydany z okazji święta narodowego u prezydentostwa Ignacjusz Mościckich na Zamku. W uroczystości bierze również udział marszałek Piłsudski.

1928

II – III odbywa wspólnie z żoną podróż do Włoch; zwiedza Mediolan, Rzym, Wenecję i Florencję. W marcu przebywa w Berlinie.

16 – [19] III uczestniczy w wycieczce poetów Skamandra do Pragi. Zaprzyjaźnia się z Franciszkiem Halašem i poznaje z lingwistą Romanem Jakobsonem.

31 V otrzymuje Nagrodę Miasta Łodzi za rok 1928.

Ukazuje się pierwsza edycja *Wierszy zebranych* oraz książkowe wydanie przekładu Tuwima rosyjskiego poematu *Słowo o wyprawie Igora*.

1929

I ukazuje się *Rzecz Czarnoleska* – szósty z kolei tom wierszy, nawiązujący do symbolicznie rozumianej poezji Kochanowskiego i wielkich romantyków, uznany zostaje za najwybitniejsze osiągnięcie twórczości lirycznej poety.

27 X ogłasza wiersz *Do prostego człowieka*, który wywołuje rekordową falę ataków i polemik. „Sprawie wiersza Tuwima” poświęcone jest zebranie zarządu polskiego Pen-Clubu (uznano, że utwór „jest groźny w swych następstwach”). Prokuratura podejmuje postępowanie karne przeciwko Tuwimowi, które ostatecznie zostaje umorzona.

28 XI odbywa się premiera komedii M. Gogola *Rewizor*, wystawionej w tłumaczeniu Tuwima w Teatrze Polskim.

Obraz Witkacego

1931

X po zerwaniu współpracy z teatrem *Qui pro Quo* tworzy „triumwirat artystyczny” wspólnie z M. Hema-rem i F. Járosym i zakłada Kabaret Komików „Banda”.

1932

24 IX wstępuje do Spółki Teatralnej pod nazwą Teatry Zjednoczone (fuzja kabaretu Banda z Teatrem Małym i Teatrem Polskim A. Szyfmana).

XII ukazuje się tom *Biblia cygańska i inne wiersze*.

Zaczyna chorować na nerwicę lękową przestrzeni.

1934

6 IV odbywa się prapremiera tragikomedii Tuwima *Płaszcz*, wg opowiadania Gogola, w teatrze Nowa Komedja.

Rysunek Władysława Dąbrowskiego na obwlocie wydania *Jarmarku rymów*.

IV ukazuje się *Jarmark rymów* – pierwsze wydanie satyr i humoresek Tuwima z lat 1914 – 1932.

Rysunek Władysława Daszewskiego do wiersza *Kartka z dziejów lichobóci*.

1935

Ukazują się w opracowaniu Tuwima *Polski słownik pijacki* i *antologia bachiczna* oraz – po raz pierwszy w „*Wiadomościach Literackich*” – jego wiersze dla dzieci.

Nawiązuje współpracę z kabaretem Cyrulik Warszawski. Jest współautorem rewii inauguracyjnej *Pod włos*, a następnie pełni funkcję kierownika literackiego tego kabaretu.

15 XII otrzymuje nagrodę Pen – Clubu za twórczość przekładową, w szczególności za przekład *Jeźdźca miedzianego* A. Puszkina, wydany w 1932r.

1936

Nawiązuje współpracę z tygodnikiem satyrycznym „*Szpilki*”, na łamach którego publikuje do 1939 roku liczne utwory satyryczne, opozycyjne w stosunku do rozwijanych wówczas przez sanację w sojuszu z nacjonalistyczną pravicą tendencji totalitarnych, militarystycznych i dyktatorskich.

Lato spędza w majątku Sikorz koto Płocka w wiejskim dworze hr. Piwnickiego. Zostaje wtedy ukończony poemat *Bal w operze*, który z przyczyn cenzuralnych nie może ukazać się w druku, krąży jednak w licznych odpisach.

4 IX odbywa się premiera wodewilu satyrycznego *Kariera Alfa Omegi*, napisanego przez Tuwima wspólnie z M. Hemarem i wystawionego w teatrze Cyrulik Warszawski (grany tam 160 razy). Wodewil, w którym postać znanego śpiewaka Jana Kiepurę posłużyła autorom do kompromitacji obiegowych postaw politycznych wywołał ostre ataki na Tuwima ze strony publicystów narodowej prawicy i stał się powodem protestów i demonstracji na prowincji.

3 XII odbywa się premiera krotkowili muzycznej *Zołnierz królowej Madagaskaru*, opracowanej przez Tuwima wg komedii S. Dobrzańskiego i wystawionej w Teatrze Letnim.

Pod koniec roku ukazuje się *Treść gorejąca* – ósmy z kolei tom wierszy lirycznych oraz antologia *Cztery wieki fraszki polskiej*.

Szofer i gość

Zatoczyłem się ulicą szeroką
 I do auta. „Kiech pan jedzie...” I nie wiem.
 Nagle mi wiem poproszę dojeżd.
 „Wszystko jedno. Kiech pan jedzie wiechem”.

Szoferowi pijak nie uosowa,
 Spojnąt w rynek gwałtowny nad miastem:
 „Dobra jest!” – wielkie skrypta rozwinął
 I jań wywie w kawalerską jarda!

Pędzi auto po zawrotach wieba,
 Archanieltos trąbi na zawrotach,
 A gość senny kiwa głę i jpierek
 Niepowiște dla szofera lamenty.

Śpiewa ten: „Z mego onna w ziemskim domu
 „Strawek wieba widać szary i woski
 „I marusze na nim nieuchomo
 „Czarne marcowe gitaruki”.

I ten jakae śpiewe: „Czegi wiścięj
 „W ziemskim domu wtorieni wieba...”
 (Śpiewa, ptać, zatan ję rse)
 „... prócz gitaruki i kawatka wieba?”

„Ach, mił Panie (śpiewe) ja bę szofe
 „Tobie, Panie, do twoje melody...
 – A to gość mi głę kłóti – mowci szofer –
 A to gość... Do szofera głę modli...”

1937

7 VIII odbywa się premiera krotkowili R. Ruskowskiego *Jadzia wdowa*, wystawionej w adaptacji Tuwima w Teatrze Polskim. Grane tam 108 razy.

5 X w Poznaniu ukazuje się tajne (poza cenzurą) wydanie *Wiersza*, w którym autor grzecznie, ale stanowczo uprasza liczne zastępy bliźnich, aby go w dupę pocałowali.

1938

Ukazuje się pierwsze wydanie książkowe wierszy dla dzieci, *Lokomotywa. Rzepka. Ptasia radio.*

2 X odbywa się premiera farsy F.P. Schöntanów *Porwanie Sabinek*, wystawionej w opracowaniu Tuwima w teatrze Buffo, w którym w listopadzie obejmuje funkcję doradcy literackiego.

XII ukazują się trzy zbiorki z wierszami dla dzieci: *Opanu Tralalińskim, Stoń Trąbalski oraz Zosia Samosia i inne wierszyki.*

1939

II w rządowej „Polsce Zbrojnej” ukazuje się artykuł E. Zdebskiej *Pacyfistyczna mafia*, który staje się bezpośrednim powodem oskarżenia Tuwima o działalność antypaństwową. W następstwie tego artykułu opracowany zostaje w MSW wniosek o zesłanie poety do obozu odosobnienia w Berezie.

5 IX opuszcza wraz z żoną Warszawę. Udaje się do Kazimierza nad Wisłą, a następnie do Śniatynia nad Dniestrem. 13 IX przekracza granicę polsko – rumuńską. Kilka dni spędza w miejscowości Oraseni, a następnie w Czerniowcach i Bukareszcie. 24 IX przybywa do Paryża i tam włącza się w tworzenie uchodźczego życia kulturalnego.

1940

Tuwimowie przyjeżdżają do Portugalii, a następnie udają się do Rio de Janeiro. Tam zamieszkują wraz z J. Lechoniem.

*Refaktorii-carioce
na faniatke
i ku rozważeniu
Julen
13.XI.1942
New York.*

*Opisane w Rio,
grudzień 1940*

JULIAN TUWIM

2 „Kwiatów Polskich”

...A to silniejsze, niż potęgę
Batorych, Chrobrych, Jagiellonów,
Nia pompetyczna dziejów księga,
Nia namszczona robijęda
Bombastów, bardów, fanfaronów.
O, te historyjny historyczne,
O, ci historycy historyj,
Rymarze „glorii” i „viktoryj”,
Gęsi, skrzęcające na zapłotkach
O swych kapitolijskich przedkach!
O, historyjzoficzne Wzasty,
„Patosem dziejów” rozegsane,
Skrzydlate szkapy, zaprzęane
W dziejowy rydwan drebiniasty!
Dalej! będziecia Polska wódczy
Po „szlaskach”, „misjach”, „przeznaczeniach”?
Zacnu się będzie byle szczeniak,
Fuko gęziaraki i codzienniak,
Tłustosiłą dawno! chwały tuczy?
A szlak niech raz te szlaki trafi!
Zemiołst historyj rozbuchanej,
Mozęby trochę, dla odmiary,
Betoniki lub geografji?
A kysz, bajczerszu-beżanuty,
Plotący szumnie historyzcy,
Nie odkryj matkowkiewiem plótnem
Wedy, magdai, ran ojczyzny.
No wielkość będziesz ją skazywał,
Na przeznaczeni, orły, szczerbce,
A lud ci będzie pokazywał
Łatone portki, zdarte kierbce?
Będzieś awym piórkiem nańrod wodzik
De historyczne dęte szlaki,
A on o głodzie i e chłodzie
Po kurnych chatach będzie smrodził
I pszem sciskał pusto flaki,
Albo pogubił je, wyprute.
Na krwawych drogach ku wielkości...
Legną kurhany białych koci
Na polach... To jedyny skutek
Arcydziojowych wspaniałości.
Historja! „Historyczne prawa”!
Fatrz - „die Geschichte” jest u celu,
Fatrz - lezy stara kurwa krawca
W spalonym własnym awym burdelu,
Ofiera własnych swych nekrozów,
Przeznaczeń, szlaków, drogowskazów,
Ktore wbił w rdzeń germonistich mozgów
Jej pierwszy elfone oraz uczech:
W prociutkiej linii szkie, unuczę
Herulów, Wolksów i Herusków.
Fatrz - drugi: rzymski kipiaszczyna,
Birbone, furbo, truffestore.

*Dedykacja Juliana Tuwima dla Rolana Malczewskiego
na maszynie piszącej fragmentu Kwiatów Polskich*

1941

19 V przybywają do Nowego Jorku. Tuwim współpracuje z kręgiem przyjaciół z dawnego Skamandra. Utrzymanie zapewnia mu zapomoga z Funduszu Kultury Narodowej rządu emigracyjnego w Londynie. Bierze udział w emigracyjnych imprezach literackich, występując wspólnie z K. Wierzyńskim i J. Wittlinem w cyklu wieczorów autorskich.

XI zrywa współpracę i zaczyna unikać wszelkich kontaktów z tzw. sanacyjnym odłamem emigracji, manifestuje natomiast swoje sympatie proradzieckie.

1944

Ambasada polska w Londynie wycofuje Tuwimowi przyznawaną mu corocznie zapomogę. Powodem jest jego działalność polityczna, zmierzająca do propagandy idei współpracy z ZSRR.

1946

Przed wyjazdem do kraju zaczyna znowu chorować nerwowo. Po czterech latach pobytu w Ameryce, w czasie których dopisywało mu zdrowie, w styczniu tego roku powracają dokuczliwe stany lękowe.

7 VI Tuwimowie przybywają do Gdyni. W Warszawie zamieszkują w trzypokojowym mieszkaniu przy ulicy Wiejskiej. Poeta ma zapewnioną opiekę ze strony SW „Czytelnik”, sekretarkę, auto, przydziały, meble. Następuje nasilenie choroby nerwowej.

20 VII – 20 VIII ukazuje się poemat *Bal w operze*, opublikowany po raz pierwszy w całości w „Szpilkach”.

Tuwimowie adoptują córkę – sierotę Ewę (ur. 10 V 1941).

1947

21 II recytuje w Polskim Radiu fragmenty poematu *Kwiaty polskie*.

21 VI zostaje odznaczony przez prezydenta Bolesława Bieruta Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta za zasługi w dziedzinie artystycznej i kulturalnej.

Jesienią zakłada wspólnie z Marianem Mellerem Teatr Nowy, w którym pełni funkcję dyrektora artystycznego, a od 1951 r. – kierownika literackiego.

1949

Ogłasza pierwsze utwory po powrocie do kraju, wiersze o charakterze publicystycznym, poruszające „zagadnienia walki o pokój i budowy socjalizmu”.

I ukazuje się pierwsze wydanie książkowe poematu *Kwiaty polskie*.

7 II zostaje mianowany doktorem honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego.

22 VII zostaje odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy.

29 XII otrzymuje Nagrodę Literacką miasta Łodzi za utwory o tematyce społecznej.

Ukazuje się nowy wybór wierszy dla dzieci, *Cuda i dziw*.

1950

11 IV odbywa się premiera komedii Tirso de Molina *Zielony gil*, wystawionej w opracowaniu Tuwima w Teatrze Nowym.

1951

22 VII otrzymuje Nagrodę Państwową I stopnia za twórczość poetycką i przekładową (25 000 zł).

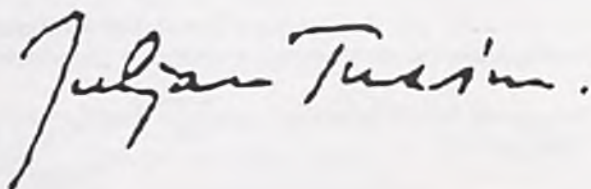
Ukazuje się *Piórem i piórkiem* – wybór utworów satyrycznych i humoresek.

1953

XI ukazuje się *Nowy wybór wierszy* – ostatnie wydanie książkowe za życia autora.

[Przed 17 XII] udziela ostatniego w swym życiu wywiadu – Janowi Błońskiemu dla tygodnika „Przekrój”.

27 XII umiera, na skutek wylewu krwi do mózgu, w Zakopanem.

Julian Tuwim był człowiekiem, który pomagał ludziom. Jeszcze w okresie międzywojennym organizował wieczory poetyckie na rzecz pomocy literatom rosyjskim, protestował przeciwko aresztowaniu Witolda Wandurskiego. Od 1948r. do końca życia opiekował się szkołą podstawową w Inowłodzu, posyłał książki, pomoce szkolne, pomagał materialnie uboższym dzieciom. Wspomagał też w chwilach krytycznych m.in.: poetkę cygańską Papuszę (Bronisława Wąjs), Leopolda Staffa, Kazimierę Iłakowiczównę. Swoją wysoką pozycję wykorzystał do uratowania od kary śmierci poety AK, Jerzego Kozarzewskiego.

na podstawie:

Janusz Stradecki,
Kalendarium życia i twórczości Juliana Tuwima,

w: *Julian Tuwim, Wiersze*, Czytelnik, Warszawa 1986

W spektaklu wykorzystano następujące utwory Juliana Tuwima:

Reżyser

Wiersz z głuchym końcem

Nauka

Wtedy

Rewanż sentymentalny

Do bańki z benzyną

Po uszy

Bezsensowność

Poezja

Modlitwa

Symfonia o sobie

Żydzi

*** (*Liberat*)

Zydek

*** (*Usłyszałem*)

Protest

Symptomat

Szofer i gość

Grande Valse Brillante (fragm. *Kwiatów polskich*)

Auto i Eierweiss

Śmierdziel

*** (*Z okruszynami młodości*)

Podróż

*** (*Jak z tą szufladą*)

*** (*A polski bez jak pachniał w maju*) fragm. *Kwiatów polskich*

Odpowiedź

Okrzyk

Prośba o pustynię

Chrystusie...

Ojciec

Sokrates tańczący

oraz

Tuwim Jana Lechonia

Piosenki do słów Juliana Tuwima:

Co nam zostało z tych lat
muzyka – Władysław Danitowski

Mały goj
muzyka – Sylva, Jolson, Henderson, Brown

Miłość ci wszystko wybaczy
muzyka – Henryk Wars

Pokoik na Hozej
muzyka – Władysław Danitowski

Na pierwszy znak
muzyka – Henryk Wars

Ja śpiewam piosenki
autor nieznany

Nasza jest noc
muzyka – Stefania Górską

Biuro Obsługi Widzów
Jolanta Janus (kierownik), Piotr Tomczyk,
Maria Kaim (kasjerka), Lidia Pałasz (kasjerka)

Kierownik widowni
Sabina Kamińska

Kierownik techniczny
Tadeusz Kobiątka

Pracownia elektroakustyczna
Marek Zielonka (kierownik), Michał Kolasa,
Dariusz Kowalczyk, Sylwester Krawczyk,
Henryk Paniec, Tomasz Świątkowski

Pracownia malarsko - modelatorska
Wojciech Weryk (kierownik), Alicja Zawadzka

Pracownia krawiecka
Jerzy Oracz (kierownik), Teresa Dudela, Anna Wilk

Pracownia stolarska
Czesław Lew (kierownik), Tadeusz Fajdek

Pracownia fryzjersko - perukarska
Bogumiła Ciecieląg (kierownik), Maria Opozda

Pracownia tapicerska
Krzysztof Szatąpski

Pracownia ślusarska
Roman Kucharczyk (kierownik), Franciszek Ambroziewicz

Maszyniści sceny
Janusz Młynarczyk (główny brygadier), Waldemar
Dolega, Artur Fajdek, Tadeusz Maciąg (rekwizytor),
Bogdan Zawistowski

Garderobiana
Halina Młynarczyk

Koordynator pracy artystycznej
Andrzej Bieniasz

Sekretariat i dział kadr
Wioletta Aderek

Media
Wojciech Ozimek

Księgowość
Teresa Kucharska (główna księgowa), Małgorzata
Fiuk, Anna Klimas (kasjerka), Marzena Włoskowicz

Administracja
Dorota Duzbabel

Magazyny
Wiesława Pietrasik

Zaopatrzenie
Zbigniew Wolszczak

Pralnia i farbiarnia
Krystyna Szostek

Redakcja programu
Dorota Kolano

W programie umieszczono przedruki fotografii z książki: Julian Tuwim *Utwory nieznane*, Wyd. Wojciech Grochowalski, Łódź 1999

